

„Polacy nie gęsi...”

„Język to nie muzealny eksponat, ale żywy organizm, który oddycha z ludźmi, zmienia się razem z nimi i pokazuje, jak patrzą oni na świat i jak go rozumieją”. Ta celna definicja to cytat z niezwykle interesującej książki zatytułowanej *Między słowami Językowe klucze po polskiej kultury*. Jest to praca zbiorowa pod redakcją Magdaleny Bogusławskiej, wydana przez Fundację na rzecz Dwujęzyczności EduNowa. Jak podkreślają autorzy publikacji, książka opowiada o czymś, co jest w nieustannym użytkowaniu ludzi. Tworzywem są [...] słowa i język jako niezbywalne narzędzie porozumiewania się wspólnoty narodowej”.

Aby zobrazować mechanizm funkcjonowania języka i towarzyszące temu procesy, autorzy dokonali pewnego wyboru. Skoncentrowali się na trzech obszarach. Pierwszy dotyczy wybranych idiomów używanych w polszczyźnie. Drugi – przysłów, a trzeci traktuje o regionalizmach, czyli dialektach i gwarach. Całość uzupełnia zestaw interesujących ćwiczeń. Autorzy książki zamieścili także, przy niektórych przykładach, kody QR umożliwiające odtworzenie zaproponowanych tekstów kultury. Bardzo interesujący jest też pomysł dołączenia do przykładów informacji pokazujących odpowiedniki poszczególnych idiomów i przysłów w innych językach europejskich: angielskim, niemieckim, francuskim, ukraińskim i rosyjskim.

Chcąc mówić i pisać po polsku zwięźle, ale także barwnie, sięgamy często do idiomów. Posługując się wybranymi przykładami, autorzy książki pokazują m.in. jak korzystać z tego rodzaju konstrukcji językowych, a także, jak najbardziej fortunnie ich używać. W sposób przemyślany pokazują też, z jak wielu obszarów czerpie nasz język, dla przedstawienia różnych sytuacji i zjawisk.

W piśmiennictwie i codziennej mowie Polaków przysłowia nadal funkcjonują znakomicie. Świadczy to niewątpliwie o ich uniwersalności i mądrości. Ważną rolę, jaką odgrywają w naszym życiu trafnie podkreśla, na przykład, powiedzenie, które także jest przysłowiem: „Przysłowia są mądrością narodów”. Wybór przysłów, jakim posługują się autorzy publikacji jest obszerny i ciekawy. Może być niezwykle ciekawy i ważny, szczególnie dla młodszego pokolenia Czytelników. Ta konstatacja odnosi się również do omówionych w publikacji idiomów. Znaczenie poszczególnych frazeologizmów, ich pochodzenie wyczerpująco omówione przez autorów na pewno zainteresuje, zaskoczy, a nawet zaintryguje wielu Czytelników.

Kiedy Mikołaj Rej ogłosił światu: „A niechaj narodowie wżdy postronni znają, iż Polacy nie gęsi, iż swój język mają”, dokonywał się właśnie proces kształtowania literackiej polszczyzny jako języka używanego na obszarze całego kraju. Wcześniej posługiwano się regionalnymi odmianami języka, funkcjonującymi w poszczególnych obszarach kraju o różnym charakterze przyrodniczym, a także uwarunkowaniach politycznych. Ukazywały one rzeczywistość życia ludzi o konkretnym dorobku kulturowym. Najważniejsza była polszczyzna regionu wielkopolskiego i małopolskiego. Badawcze do dziś dyskutują o tym, która z nich stała się podstawą języka literackiego.

Zanurzenie się w wybrane przez autorów publikacji przykłady regionalizmów to niezwykła przyjemność. Uświadamia między innymi, jak bogate jest językowe dziedzictwo Polaków. Przyjmuje się, że w ramach naszego języka współczesnego wyróżniamy cztery główne dialekty: wielkopolski, małopolski, mazowiecki, śląski oraz język kaszubski. Oprócz tego istnieją gwary mieszane, na przykład na Ziemiach Zachodnich, gdzie po II wojnie światowej osiedlili się ludzie z różnych regionów przedwojennej, wschodniej Rzeczypospolitej.

Książka wydana przez Fundację na Rzecz Dwujęzyczności EduNowa pojawia się w czasie wzmożonego zainteresowania regionalizmami. Dzisiejsze pokolenia Polaków sięgają po nie, aby wyrazić, między innymi, swoją tożsamość z regionem, różnorodność widzenia świata oraz sposobów kształtowania relacji międzyludzkich.

„Między słowami” jest publikacją, która Czytelnikowi dostarczy unikalnej wiedzy o języku polskim. Cudzoziemcowi uczącemu się języka polskiego pomoże w jego lepszym jego rozumieniu. Jest to książka, którą z przekonaniem można rekomendować nauczycielom i edukatorom pracującym z uczniami lub osobami dorosłymi uczącymi się języka polskiego. Starannie wydana, mile dla oka zilustrowana, sprawia, że z przyjemnością bierze się ją do ręki.

Książka „Między słowami” jest także ciekawym projektem edukacyjnym, który Fundacja na Rzecz Dwujęzyczności EduNowa powinna kontynuować, poszerzając ją lub przygotowując inne tego typu publikacje.

Jerzy Gierszewski
Dziennikarz na emeryturze